

DalaNatur E-nyhetsbrev augusti-september 2014

Får vi mat på bordet när oljekranen stryps?

I juni hölls ett seminarium "Matsäkerhet, demokrati och beredskap" i Rättvik med utgångspunkt från JTI's rapport "R 410 Sveriges primärproduktion och försörjning av livsmedel – möjliga konsekvenser vid en brist på fossil energi". 50 % mindre fossil energi i Sverige leder till svält! Bland annat förelästes det om: Har vi mat på bordet om oljekranen stryps? Oljekrisen på Kuba och vägen ur livsmedelsbristen, Lokal köpkraft kring Siljan – incitament till ökad satsning på lokalproducerade livsmedel och energi och Det nya miljonprogrammet – hur vi skapar matsuveränitet i vårt land!

Läs mer på <http://dalarna.naturskyddsforeningen.se/2014/06/04/far-vi-mat-pa-bordet-nar-oljekranen-stryps/>

Rapport från Kemikaliebantarna

Naturskyddsföreningen Dalarna har bedrivit projekt Kemikaliebantarna som en studiecirkel på distans via Studieförbundet. De deltagande hushållen har fått uppdrag och redovisat via e-post. Resultaten har sammanställts och mailats ut tillsammans med flera tips på kemikaliebantning.

Uppdragen var följande:

1. **Mat:** inventera kylskåp, skafferi och fryrs efter miljömärkta produkter respektive tillsatser.
2. **Hygienprodukter:** banta badrumsskåpet, leta värstingar respektive miljömärkt.
3. **Plastbanta:** rensa det som luktar, är kladdigt, PVC etc.
4. **Bygg/inredning:** gör golvtest om PVC.
5. **Städning:** testa tre husmorstips.
6. **Textilier:** rensa garderoben, kolla ursprungsländer och miljömärkning.

Flera citat vittnar om hushållens reflektioner och ändrade beteenden. Kemikaliebantarna har varit en ögonöppnare, även om många av hushållen redan var mycket medvetna.

Några av kemikaliebantarna har gått med i Naturskyddsföreningens nystartade kemikalienätverk Falun/Borlänge för att jobba vidare med frågorna på olika sätt.

Läs hela rapporten: <http://dalarna.naturskyddsforeningen.se/wp-content/uploads/sites/55/2014/01/Rapport-kemikaliebantarna.pdf>

"Jag lär mej massor av nytt för varje uppdrag och gör nu mer medvetna val, det känns bra."

"Det är lite jobb, men det är även skönt när man har gått igenom och fått en del rensat"

Kemikaliebantare

Sommaruppdrag: Fråga om kemikalier

Idag vet vi som konsumenter inte vad varor vi köper innehåller. Till skillnad från livsmedel och hygienartiklar som måste ha en innehållsförteckning, behöver inte varor ha det. Dock har vi rätt att få veta om varan innehåller något ämne som är upptaget på EUs "värstinglista" – Kandidatlistan. Den informationen har vi rätt att få, gratis, inom 45 dagar av den butik som säljer varan.

Med denna undersökning vill vi se om vår rätt att få veta om en vara innehåller något av de farligaste, tillåtna, kemiska ämnena fungerar.

Instruktioner på

<http://dalarna.naturskyddsforeningen.se/2014/06/23/sommaruppdrag-fraga-om-kemikalier/>

Natursnokens fototävling

Ta din bästa Natursnoksbild, ge den ett namn, och skicka den digitalt till natursnokarna@naturskyddsforeningen.se i .jpeg format eller liknande. Bilden ska ha anknytning till Natursnokarna, vår barn- och familjeverksamhet. Kan du välja – välj största möjliga upplösning.

Vi behöver ditt bidrag senast 31 augusti.

Ange Natursnoksgrupp/krets och fotograf. Vi förbehåller oss rätten att (flitigt) använda bilden digitalt och fysiskt, så du ansvarar för att personerna på din bild har godkänt att de kan publiceras på Naturskyddsföreningens webbar, forum, sociala medier eller tryckt material.

En jury utser vinnaren, och juryns beslut kan inte överklagas. Juryen består av Anna Nilsson – kommunikationschef, Gert Straszewski - kretsweb ansvarig, samt Eva Lindberg och Anna Wahlberg på Snokkansliet.

Regional upptakt inför Miljövänliga Veckan, tema frukt

Studiebesök på Grangärde Musteri

Sön 24 aug kl. 11-17

Grangärde Musteri / Tillmans <http://www.grangardemusteri.se>

Välkomna till en inspirerande regional upptakt inför Miljövänliga Veckan, alltid v. 40. Bli inspirerad av rikskansliet, ekologiska producenter och engagerade medlemmar. Se material, få och ge tips på aktiviteter att göra under veckan. Alla som vill vara med och göra något under Miljövänliga Veckan är varmt välkomna!

Förra årets kampanj ”Byt till eko” fortsätter, men nu med fokus på ekologisk frukt. Vi inleder träffen med ett studiebesök på Grangärde Musteri som tillverkar Kravmärkt saft och sylt m m.

Du får även verktyg för att göra en bra kampanj där du bor.

Grangärde Musteri ligger i natursköna södra Dalarna. Där odlas svarta vinbär med största hänsyn till den ekologiska och biologiska balansen på en av de största ekologiska odlingarna i Europa. I det egna musteriet färskpressas bären mycket skonsamt. Detta ger klara och fina råsafter som behåller sina naturliga vitaminer och ger en fräsch och god smak.

Anmälan och info: kansli.dalarna@naturskyddsforeningen.se
tel. 0250-166 33, 070-273 91 55.

OBS: Anmäl dig senast den 15 augusti!

Gratis workshop i Gävle för hållbart ledarskap i föreningen

Satsningen på hållbart ledarskap är för dig som är ideellt aktiv i eller som vill bli aktiv och lära känna Naturskyddsföreningen.

Inspirationsträffar hösten 2014 i Gävle:

31 aug kl 10-16.30, även från kl 16 den 30 aug för den som vill.
”Om du vill påverka så vill du utöva ledarskap”

Välj två av följande workshops à 55 minuter vardera:

- Effektiva team som verktyg för att förändra.
- Påverkansarbete genom hemsida och digital kommunikation.
- Naturnära ledarskap – ute!

Avslutande reflektion: Så vill jag påverka framöver

Gratis. Anmäl dig på: <https://naturskyddsforeningen.wufoo.com/forms/anmalan-hallbart-ledarskap/>

Lägg din röst för miljön!

Inför valet i höst kommer Naturskyddsföreningen att satsa stenhårt på att lyfta miljöfrågorna till en av valets viktigaste. Kampanjen startade på allvar i samband med valet till EU-parlamentet där våra frågor kom högst upp på dagordningen. De partier som satsade på miljö belönades också av väljarna!

Naturskyddsföreningen satsar extra på att få in så många miljövännare som möjligt i höstens tre val. Kampanjen heter #miljörösta och innehåller bl a miljömärkning av riksdagskandidater. Läs mer på <http://www.naturskyddsforeningen.se/val>

Fredag 29 augusti, Fisktorget (utanför Falu stadsbibliotek): Debatt och utfrågning av lokalpolitiker i Falu kommun och presentation av Dalarnas miljömärkta riksdagskandidater. Utfrågare: Mikael Karlsson, tidigare riksdagsordförande i Naturskyddsföreningen.

11:45 Kommunpolitiker- debatt och utfrågning
12:45 Dalarnas miljömärkta riksdagskandidater – presentation och utfrågning

- Hur kan Du rösta för miljön i september?
- Vem ska du kryssa i riksdagsvalet?
- Vilka miljöfrågor driver de lokala partierna i Falun?

Kalendarium för augusti

2/8	Ängens dag i Nås. Vi möts vid Lissvarngården kl. 15.00 för slätter med hästdragen slättermaskin och lie. Vi tittar på ängens blommor och insekter. I samarbete med Nås Hembygdsförening.
2/8	Falun, Bjursås – Sågsbo. Slätter på föreningens äng 9.00.
3/8	Gagnef. 09.00 Fäbodvandring i Floda Dalviks kvarn Alt. samling: Jerusalem, Mockfjärd 09.15, ICA Floda 09.25. Vandring från Ekfännsbergets fäbod till Klåbergets fäbod och tillbaka via Dammsjön. Kontakt: Åke Tidigs 0241-30 456, 076-82 47 329.
3/8	● Orsa. 07.00 Ängens dag i Ljotheds fäbod. Slätterfrukost!
5/8	● Orsa. 18.00 Slätter vid Hackgården Nederberga. Fika!
7/8	Rättvik, Dalbyn – Moränget. Slätter 9-16.
9/8	Orsa. Titta på småkrup - gå på kamerajakt. Samäkning från biblioteket kl 10.00 till lämpligt område. Kontakt: Anders Claesson 070 6616498
9/8	Malung. Guidad busstur till Drevfjällets naturreservat. Samling kl 7.00 vid Lidl. Kostnad 100 kr. Kontakt: bertil.helmerson@naturskyddsforeningen.se, 0280-702 50.
10/8	Mora kl 10-12. Livet i vattnet för nybörjare. Badplatsen Åmånsäng Samarr. med Ett Mora för alla (MD)
10/8	● Orsa. 07.00 Slätter vid Grafskänget Skattungbyn.
10/8	Mora _ Sollerön. Slätter vid Lärkastugan.
10/8	Gräsberget, Granåsen, Ärtknubben, Leksand. Kl 9.00 kulturhus-P el 9.15 Rönnäs-Sågmyrakorset. Lång färd och vandring på flera ställen. Ta med mkt fika. Annika.varghans@leksand.se, 070-224 82 68
12/8	● Orsa. 18.00 Slätter vid Frisks äng Bjus.
16/8	Orsa. Skogsutflykt till Stopån, samäkning från biblioteket kl 10.00. Heldagsutflykt. Tag med matsäck. Ledare: Nils-Göran Johansson tel 414 18
17/8	Säter. En utflykt till Jätturn Samling vid Biblioteket kl. 10.00.
17/8	Gagnef/Vansbro - Fagerbergets fäbod. Samäkning från Nås kyrka kl. 9.00 resp. Dalviks kvarn, Djurås. Alt. Jerusalem, Mockfjärd kl 9.10, ICA Dala-Floda 9.20 och Tempo, Björbo 9.30. Fagerberget är en mycket välbevarad fäbod söder om Björbo nära gränsen mot Grangärde. Ledare: Bengt Ehnström, Nås och Kent Olsson, Fagerberget. Kontaktperson: Pelle Florell 0241-61 590.
24/8	Orsa. Skördedag Allmogeåkern på Brantudden vid småbåtshamnen Samling 09.00 alla dagar. Ledare: Roland Öjeskog 070-245 53 75
24/8	Grangärde Musteri/Tillmans, Studiebesök kl. 11-17, se förra sid.
26/8	Orsa - Lär känna färgsvamparna kl 18.30. Studieförbundet. Samarr med Orsa Slöjdlag. Kontakt: Ewa Andersson tel 41721 och Lotta Stålkliint 070-628 50 85.
29/8	Falun, Fisktorget. Debatt och utfrågning av kommunpolitiker och Dalarnas miljömärkta riksdagskandidater. se förra sid.
30/8	Orsa - Gammaldags marknad med info om Naturskyddsföreningen. Försäljning. Kontakt: Ewa Andersson tel 0250-417 21.
30/8	Djurexpo på Orsa Camping. Naturskyddsföreningen finns med. Se www.pmedia.se
31/8	Sista dagen för synpunkter till Länsstyrelsen, se nedan.
31/8	Sista dagen för bidrag till Natursnokens fototävling. Se förra sid.
31/8	Gävle, gratis kurs i hållbart ledarskap. Se förra sidan.

Länets och riks aktiviteter:

<http://dalarna.naturskyddsforeningen.se/kalendarium/>

Kretsarnas aktiviteter finns på resp. hemsida av formen <http://kretsens.namn.naturskyddsforeningen.se> eller på <http://dalarna.naturskyddsforeningen.se/kretsarna/>

välkommen att delta på alla aktiviteter!

Slätter i Falun – Bjursås

Höslätter på Göras Kalles Lind, i Sågsbo, Bjursås. Några slår med lie, andra räfsar och hässjar. Alla kan bidra! Vi bjuder på fika, ta med egen dricka. Samling på ”postenparkeringen” bakom Restaurang Hammars för samäkning kl 08.30 eller anslut på plats kl 09.00. Kontaktperson: Mattias Ahlstedt, 0730-39 54 61, mattias.ahlstedt@naturskyddsforeningen.se

Kurs: Våtmarksslätter i Moränget

Kom med på slätter i naturreservatet Moränget väster om Dalbyn i Rättviks kommun.

Tid: Torsdag 7/8 klockan 9–16

Samling: Bystugan i Dalbyn, Ore

Ledare: ”Liemannen” Kjell Gustafsson från Hembygdsförbundet i Kronoberg

Kursinnehåll: Vid bystugan tittar vi på olika liar, slipar dem och har teoretisk genomgång kring slätter och värden i rikkärr. Sedan åker vi till Moränget för praktisk slätter i ett rikkärr.

Pris: Kostnadsfri. Ta med fika, lunch, sittunderlag och arbetshandskar. Max 10 deltagare. **Anmälan senast den 30/7 på**

<http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/aktivitetskalender>

Johanna Jansson, 010-225 04 38, johanna.jansson@lansstyrelsen.se

Edward Wirgén, 010-225 02 70, edward.wirgen@lansstyrelsen.se

● Slätter i Orsa

Slättern börjar på angivna tider. Vi håller på cirka tre timmar. Du är välkommen även om du inte kan komma exakt på klockslaget! Vi bjuds på fin gemenskap och gott slätterfika. Ledare: Roland Öjeskog, 070-245 53 75 och Håkan Rundström 070-665 13 85

Matlandet Dalarna

Matlandet Dalarna är ett projekt som arbetat för att utveckla matbranschen under tiden 2011-2013. Devisen har varit ”vi unnar varandra framgång”. Den 7 aug släpps en rapport om projektet, som även kommer att läggas upp på <http://dalarna.naturskyddsforeningen.se>
Kontakt: Holger Petersson, holgerp63@gmail.com, 070-240 50 40

Svara på remiss om stora rovdjur!

Förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarna 2014-2018, se <http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/Sv/djur-och-natur/rovdjur/rovdjursforvaltning/Pages/forslag-till-ny-forvaltningsplan.aspx>

Synpunkter ska ha kommit till Länsstyrelsen

senast 31 augusti: dalarna@lansstyrelsen.se

Kontaktperson: fredrik.dalerum@lansstyrelsen.se

telefon 010-225 03 65.

Kalendarium för september

5/9	Orsa. Kolmilan vid Grunbergssågen kl 18.00. Högtidlig tändning med dop av milan. Kort föredrag om biokol-användning. Kontakt: Lars Nicklasson tel 0250-425 66
6/9	Cykeldag för klimatet. Läs mer nedan.
6-7/9	Dalarnas Skördefest/Mat runt Siljan – Öppet Hus hos lokala matproducenter. Föreningen finns med på flera gårdar och puffar för ekologisk mat.
7/9	Orsa. Svamputflykt. Vi plockar, lär oss några sorter och lagar tillsammans en maträtt. Samäkning från biblioteket kl 10.00. Tag med svampkorg, kniv och någon grönsak till rätten. Ledare: Ewa och Leif Andersson tel 0250-417 21.
7/9	Gagnef, Karls Knös naturreservat Dalviks kvarn, kl 9.00. Alt. samling Djurås, Vägskalet mot Säl, Brötjärna 9.15. Reservatet ovanför Säls fäbod har utökats med ett biotopskydd, vilket gör att reservatet i praktiken blivit större. Vi kollar detta. Kontaktperson: Pelle Florell 0241-61 590.
17/9	Borlänge. Lärarfortbildning om Energi, se artikel till höger.

“ENERGI - Solen, maten, bensinen, klimatet, orken...”

Energi är allt! Maten vi äter, kraften i benen när vi cyklar, det varma vattnet i duschen. Energi hör ihop med klimatförändringar men också med solens enorma potential och vår samhällsutveckling.

Lärarfortbildning om energi

Onsdagen den 17 september kl 08:30 - 15:30

Plats: Cozmoz i Borlänge

Borlänge Klimat, energi och transporter, Jordbruk och mat.

KNUT- dagen: Utbudsdag för pedagoger i förskolan och skolan F-9. Under KNUT-dagen får du energi och verktyg att arbeta med abstrakta begrepp och svåra frågor på enkelt sätt. Alla pass under dagen är kopplade till läroplanen för förskolan och grundskolan.

Anmälan: Senast 20 augusti på <http://px.nu/35alm>

Anmälan är bindande men får överlätas.

Kostnad: 250 kronor (inkl fika och mat). Varmt välkommen!

Rapportera igelkottar!

<http://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/efterlysning-har-du-sett-en-igelkott>

Cykeldag för klimatet den 6 sept

I höst startar Naturskyddsforeningen en kampanj med målet att klimatmaxa politiken. En av pusselbitarna i en klimatmaxad politik är ordentliga satsningar på cykeln. Idag är cykeln undanskuffad i politiken, istället får bilen mest hjälp av staten. Vet du till exempel hur mycket av Sveriges infrastrukturpengar som går till cykelbanor? Inte ens EN procent! Ändå sker var tionde resa i Sverige på cykel. **Det här vill vi förändra. Vi vill “cykelchocka” Sverige!**

Den 6 september ordnar Naturskyddsforeningen en nationell cykeldag. Då ska vi ha kul med våra hojar, samtidigt som vi sätter tryck på politiker och sprider ordet om cykeln som en av framtidens klimatsmartaste lösningar. I Mora tänker vi också passa på att göra lite reklam och värva i samband med Cykelvasan den 16:e aug. Det är ju många cykelentusiaster som kommer till Mora då!

– Vi hoppas på en mångfald av aktiviteter. Det kan vara allt från cykelkarnevaler, stafett, prova tandem- och elcyklar, gratis cykelreparationer till cykeltävling mellan politiker, föreläsningar och debatter. Orsakretsen har redan letat cykelfällor.

Det här backar rikskansliet upp med, helt gratis:

- Folders – om varför cykeln är så fiffig och vad våra politiker borde göra för att cykelchocka Sverige
- Affischer
- Kort animerad film: Klimatmaxa!

Häng på och ordna en cykeldag på din ort!

Läs mer på <https://klimatnatverket.naturkontakt.naturskyddsforeningen.se/>

Kontakt: klimatnatverket@naturskyddsforeningen.se

Sanne Kasemets 08-702 63 16, 0708-72 86 95

Öppet öga – tillsammans mot brott i naturen

Utanför jakttid är våra vilda djur, deras ägg, ungar och boplatser fredade. Djurungar ska lämnas ifred. Med kampanjen “Öppet öga” vill Länsstyrelsen och Polisen öka kunskapen om vad som är tillåtet och vad som är förbjudet i naturen.

Misstänker du att någon olagligt har dödat djur, plockat ägg, tagit hand om vilda djurungar eller grävt upp fridlysta växter?

Eller misstänker du att någon handlar med djur eller växter på ett sätt som inte är lagligt?

Ring Polisen på 114 14, e-posta till kut.dalarna@polisen.se

eller kontakta Länsstyrelsen på 010-22 500 00,

dalarna@lansstyrelsen.se. Du behöver inte uppge namn.

Läs mer på <http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/oppetoga>

Vecka 42 – Framtidsveckan i Dalarna

Syftet med Framtidsveckan är att skapa mötesplatser där miljön, klimatet och hållbar utveckling står i centrum. Vi vill öka medvetenheten och synliggöra de resurser som finns i vårt närområde genom att visa på positiva lokala exempel av hållbarhetsarbete.

Framtidsveckan är ett brett samarbetsprojekt med många olika lokala aktörer som på eget initiativ ordnar publika arrangemang. Samtliga med ett hållbarhets- och omställningsperspektiv. Hur ser Dalarna ut ”beyond oil”? Hur kan vi skapa ökad livskvalité lokalt med mindre energi och råvaror?

Några axplock ur programmet:

- Johan Ehrenberg, chefredaktör på ETC, författare och debattör föreläser om Framtidens Energi på Mora Folkhögskola 13 okt kl 18.30.
- Björn Forsberg, forskare vid Umeå universitet och författare till böckerna *Tillväxtens sista dagar* och *Omställningens Tid* föreläser i:
 - * Ludvika 14 oktober, kl 18.30
 - * Borlänge 15 oktober, kl 18.30
 - * Mora Folkhögskolan 16 oktober, kl 18.30

Vill du eller ni hålla en aktivitet under Framtidsveckan?

Kontakta Åsa Ringström asa_ringstrom3@hotmail.com 0737-855 240

Läs mer på <http://www.studieframjandet.se/framtidsveckan> och

[https://www.facebook.com/pages/Framtidsveckan-vecka-42-i-](https://www.facebook.com/pages/Framtidsveckan-vecka-42-i-Dalarna/421353948004633?fref=ts)

[Dalarna/421353948004633?fref=ts](https://www.facebook.com/pages/Framtidsveckan-vecka-42-i-Dalarna/421353948004633?fref=ts)

Bastis sommarprat om skogen

<http://sverigesradio.se/sida/default.aspx?programid=2071>

Hjälp oss göra Ekoguide

Dala Ekoguide är tänkt att vara ett verktyg för de som vill handla mer miljömedvetet och ekologiskt. Vi vänder oss till de som bor i Dalarna, men också till besökare och turister. Informationen kommer att finnas på svenska och engelska. Det kan vara gårdsbutiker, fik, restauranger och affärer som säljer ekologiskt och miljömärkt. Informationen kommer att läggas upp på <http://www.dalaekoguide.se>

Har du tips? Maila ekoguide2015@gmail.com, gärna bilder också.
<http://dalarna.naturskyddsforeningen.se/2014/06/16/ekoguide-dalarna-tippsa-oss/>

Rapport – grön ekonomi

http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapporter/Gr%C3%B6n%20ekonomi_4.pdf

Hur når vi en hållbar grön ekonomi, med utrymme för både människan och den natur vi lever i och av? På vilka grunder vilar idéerna om en grön tillväxt? Vilka reformer skulle kunna göra samhället mindre beroende av ekonomisk tillväxt?

Simon Grenholm; simon.grenholm@gmail.com; 070 218 35 44

Anton Grenholm; anton.grenholm@gmail.com; 070 251 40 54

Film om Vildmarksriket

Skogsområdet Vildmarksriket som delas mellan Leksand, Vansbro och Mora blev 2013 utsett till en av de Svenska Pärlor som WWF vill lyfta fram. Nu har man tagit fram denna film om området!

<https://www.youtube.com/watch?v=Bb-hdAGSh9g>

Vindkraft på rätt ställe – Jädraås

11 oktober (lö) – Studiebesök till Jädraås vindkraftspark
Arr: via samäkning från olika kretsar i Dalarna och Gävleborg.

12 oktober (sö) – Vindkraftseminarium med föreläsningar om vindkraftens påverkan på fåglar, fladdermöss och däggdjur. Medverkan från Naturskyddsföreningen rikskansli och Vindval.

Det går bra att övernatta i Jädraås och aktiviteter på kvällen planeras. Anmälan till seminariet senast 3 okt: kansli.dalarna@naturskyddsforeningen.se 0250-166 33, 070-273 91 55

Naturskyddsföreningen
Dalarna

Naturskyddsföreningen Dalarna, Strandg. 10, 792 30 Mora, tel/fax: 0250-166 33, mobil: 070-273 91 55
e-post: kansli.dalarna@naturskyddsforeningen.se, Hemsida: <http://dalarna.naturskyddsforeningen.se>
Facebook: <http://www.facebook.com/naturskyddsforeningen.dalarna>, Org.nummer: 883201-6706